

УДК 811.161.3'38

**АКТУАЛЬНАСЦЬ ТЭМЫ “НАВУКОВЫ СТЫЛЬ” У КУРСЕ
“БЕЛАРУСКАЯ МОВА (ПРАФЕСІЙНАЯ ЛЕКСІКА)”**

А. М. Асіпчук

УА “Гродзенскі дзяржаўны аграрны ўніверсітэт” (Рэспубліка Беларусь,
230008, г. Гродна, вул. Церашкавай, 28; e-mail: ggau@ggau.by)

Анатацыя. У артыкуле разглядаецца значэнне тэмы “Навуковы стыль” у працэсе падрыхтоўкі спецыялістаў вышэйшых навучальных устаноў.

Ключавыя словы: адукацыйны працэс, навуковы стыль, жанры навуковай літаратуры.

**АКТУАЛЬНОСТЬ ТЕМЫ “НАУЧНЫЙ СТИЛЬ” В КУРСЕ
“БЕЛОРУССКИЙ ЯЗЫК (ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ЛЕКСИКА)”**

О. Н. Осипчук

УО “Гродненский государственный аграрный университет”
(Республика Беларусь, 230008, г. Гродно, ул. Терешковой, 28; e-mail:
ggau@ggau.by)

Аннотация. В статье рассматривается значение темы “Научный стиль” в процессе подготовки специалистов высших учебных заведений.

Ключевые слова: образовательный процесс, научный стиль, жанры научной литературы.

**RELEVANCE OF THE TOPIC “SCIENTIFIC STYLE” IN THE
COURSE “BELARUSIAN LANGUAGE (PROFESSIONAL
VOCABULARY)”**

A. M. Asipchuk

EI “Grodno State Agrarian University” (Belarus, Grodno, 230008, 28
Tereshkova st.; e-mail: ggau@ggau.by)

Summary. The article deals with importance of the topic “Scientific style” in the process of specialist training in highereducational institutions.

Keywords: educational process, scientific style, genres of scientific literature.

У дысцыпліне “Беларуская мова (прафесійная лексіка)” тэма “Навуковы стыль” мае асабліва важнае значэнне, паколькі ўсё адукацыйны працэс непасрэдным чынам звязаны з навуковай інфармацыяй. Неабходна навучыць студэнтаў “адэкватна ўспрымаць навуковую галіновую інфармацыю на роднай мове; перакладаць,

анатаваць і рэферыраваць прафесійна арыентаваныя тэксты; выступаць з навуковымі паведамленнямі; выпрацаваць уменне практычнага карыстання тэрміналогіяй і прафесійнай лексікай па абранай спецыяльнасці” [1, с. 6 – 7].

Пры характарыстыцы функцыянальных і камунікатыўных адметнасцей навуковага стылю ўвага акцэнтуюцца на такіх яго рысах, як аб’ектыўнасць, інфармацыйная насычанасць, лагічная паслядоўнасць разважанняў, дакладнасць і нават, нягледзячы на знешнюю строгасць і сухасць выкладу, прыхаваную экспрэсію, якая выяўляецца ў доказнасці. Безумоўна, ступень эмацыйнасці залежыць ад аўтарскай індывідуальнасці, а таксама ад галіны навукі і жанру. У працах грамадска-палітычнага накірунку яна самая высокая, у фізіка-матэматычных – самая нізкая.

Далей разглядаюцца падстылі навуковага стылю (*уласна навуковы, навукова-вучэбны, навукова-тэхнічны, навукова-палемічны, навукова-папулярны*), іх спецыфічныя рысы і сферы выкарыстання. Паміж гэтымі падстылямі няма прынцыповай розніцы, ёсць толькі некаторыя адрозненні ў будове маўлення, у адборы лексічных і граматычных сродкаў, у выкарыстанні сімвалаў і іншых нямоўных знакаў. Таксама студэнты знаёмяцца з асноўнымі жанрамі навукі: *рэферат, артыкул, анатацыя, адаклад, курсавая і дыпломная праца, рэзюмэ, манаграфія* і інш.

Падрабязна тлумачацца лексічныя, марфалагічныя, сінтаксічныя асаблівасці навуковага стылю. Напрыклад, пры апісанні лексікі навуковых тэкстаў даецца азначэнне і размежаванне паняццяў “тэрмін”, “прафесіяналізм”, “наменклатура”, сцвярджаецца, што пераважаюць словы з абстрактным значэннем і г. д.

Сярод марфалагічных адметнасцей мовы навукі неабходна засвоіць забарону на выкарыстанне займенніка “я”. Замест яго прынята ўжываць займеннік “мы”, якім “падкрэсліваецца адзінства таго, хто гаворыць або піша, з іншымі асобамі, агульнасць інтарэсаў аўтара і аўдыторыі, да якой ён звяртаецца” [2, с. 149]. У ролі тэрмінаў пераважаюць назоўнікі, а прыметнікі ў складзе тэрміналагічных словазлучэнняў служаць для класіфікацыі навуковых паняццяў, напрыклад: *арганічная хімія – неарганічная хімія, бурак кармавы – бурак цукровы, канюшына ружовая – канюшына белая, фізічная асоба – юрыдычная асоба* і інш.

Сінтаксіснавуковага стылю характарызуецца наступнымі рысамі: большасць сказаў па мэце выказвання з’яўляюцца апавядальнымі, па структуры ў асноўным – двухсаставнымі, развітыя, могуць быць ускладнены аднароднымі членамі, пабочнымі і ўстаўнымі

канструкцыямі. Напрыклад: *Тэхналогія вытворчасці хлеба складаецца з некалькіх асноўных этапаў: прыгатаванне цеста, фармаванне, выпечка і падрыхтоўка да продажу*. Складаныя сказы часцей прадстаўлены складаназалежнымі. Напрыклад: *Цана попыту – гэта максімальная цана, якую пакупнікі згодны заплаціць за тавар. Вылічальная фізіка дапамагае і тады, калі з вялікай колькасці варыянтаў трэба выбраць аптымальны*.

Практычная частка тэмы “Навуковы стыль” уключае наступныя віды працы:

1) аналіз тэкстаў па спецыяльнасці, дзе вызначаюцца моўныя сродкі навуковага стылю;

2) пераклад навуковых тэкстаў з рускай мовы на беларускую, што садзейнічае лепшаму засваенню прафесійнай лексікі на роднай мове;

3) перапрацоўка (кампрэсія) навуковых тэкстаў з мэтай падрыхтоўкі рэфератаў і паведамленняў;

4) складанне рэзюмэ і анатацый.

Акрамя таго, неабходна падрабязна спыніцца на афармленні цытат, спасылак, тытульнай старонкі, выкарыстанай літаратуры, звярнуць увагу на значэнне абзаца, які часам ігнаруецца. Усё гэта, безумоўна, будзе запатрабавана пры напісанні курсавых, дыпломных прац, навуковых артыкулаў і інш.

Такім чынам, тэма “Навуковы стыль” садзейнічае не толькі папайненню тэарэтычных ведаў студэнтаў, але і практычна дапамагае ім у працэсе навучання і навуковай дзейнасці.

ЛІТАРАТУРА

1. Беларуская мова (прафесійная лексіка): тыпавая вучэб. праграма для выш. навуч. устаноў / склад.: М. Р. Прыгодзіч, Г. І. Кулеш, Н. П. Лобань; пад рэд. М. Р. Прыгодзіча. – Мінск : РІВШ, 2008. – 28 с.

2. Ляшчынская В. А. Студэнту аб мове: прафесійная лексіка. – Мінск: УП “ІВЦ Мінфіна”, 2003. – 243 с.